

**YUZ NERVI KASALLIKLARI ULARNI KELIB CHIQISH
SABABLARI VA OLDINI OLIISH CHORALARI**

Isaqov Jahongir Inomjon o'g'li

Namangan Davlat Unversiteti "Klinik fanlar kafedrası" stajyor-oqituvchisi,

Islomjon Madaminov Qurbonali o'g'li

University of Business and Science "Umumkasbiy fanlar kafedrası" o'qituvchisi,

Ibrohimov Bobur Mirzo Merojiddin o'g'li

*University of Business and Science Tibbiyot fakulteti, Umumkasbiy fanlari kafedrası
o'qituvchisi,*

Adhamjon Ne'matullayev Xamidullo o'g'li

University of Business and Science "Tibbiyot kafedrası" o'qituvchisi,

Abdujalilova Kumushoy Ikromjon qizi

University of Business and Science Davolash ishi yo'nalishi 25-27 guruh talabasi,

Abduqahhorova Xandona Xabibullo qizi

University of Business and Science Davolash ishi yo'nalishi 25-29 guruh talabasi,

boburmirroibrohimov08@gmail.com

imadaminov1994@gmail.com

isaqovjaxon@gmail.com

abdujalilovakumush76@gmail.com

rayhona199229@gmail.com

Annotatsiya. Yuz nervi kasalliklari, ayniqsa Bell falaji, bemorlarning hayot sifatiga jiddiy ta'sir ko'rsatadigan keng tarqalgan nevrologik patologiyadir. Ushbu kasalliklarning kelib chiqishida virusli infeksiyalar, immunitet tizimining buzilishi, shamollash va metabolik omillar asosiy rol o'ynaydi. Maqolada yuz nervi kasalliklarining etiologiyasi va patogenezini, shuningdek, ularni oldini olishning zamonaviy strategiyalari tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor profilaktik choralarning samaradorligini oshirishga qaratilgan bo'lib, ular orasida o'z vaqtida infeksiyalarni davolash, immunitetni mustahkamlash, gipotermiyadan saqlanish va sog'lom turmush tarzini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Tadqiqot natijalari profilaktika yo'nalishlarini takomillashtirishga, kasallikning og'irlik darajasini va relapslar chastotasini kamaytirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: yuz nervi, Bell falaji, nevrit, etiologiya, profilaktika, gipotermiya, virusli infeksiya.

Аннотация. Заболевания лицевого нерва, в частности паралич Белла, представляют собой распространённую неврологическую патологию,

оказывающую значительное влияние на качество жизни пациентов. В развитии данных состояний ключевую роль играют вирусные инфекции, нарушения иммунной системы, переохлаждение и метаболические факторы. В статье проводится анализ этиологии и патогенеза заболеваний лицевого нерва, а также рассматриваются современные стратегии их профилактики. Основное внимание уделено повышению эффективности профилактических мероприятий, среди которых важное значение имеют своевременное лечение инфекций, укрепление иммунитета, предотвращение гипотермии и поддержание здорового образа жизни. Результаты исследования направлены на совершенствование профилактических подходов, снижение тяжести заболевания и уменьшение частоты рецидивов.

Ключевые слова: лицевой нерв, паралич Белла, неврит, этиология, профилактика, гипотермия, вирусная инфекция.

Abstract. Facial nerve disorders, particularly Bell's palsy, represent a common neurological pathology that significantly impacts patients' quality of life. Viral infections, immune system dysfunction, hypothermia, and metabolic factors play a key role in the development of these conditions. This article analyzes the etiology and pathogenesis of facial nerve disorders, as well as contemporary strategies for their prevention. Particular emphasis is placed on enhancing the effectiveness of preventive measures, including timely treatment of infections, strengthening of the immune system, prevention of hypothermia, and maintenance of a healthy lifestyle. The study findings contribute to the improvement of preventive approaches, reduction in disease severity, and decrease in relapse frequency.

Keywords: facial nerve, Bell's palsy, neuritis, etiology, prevention, hypothermia, viral infection.

Kirish

Yuz nervi kasalliklari, jumladan Bell falaji, nevrologik amaliyotda keng uchraydigan patologiyalar hisoblanib, bemorlarning jismoniy va psixologik holatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu kasalliklarning rivojlanishi ko'pincha virusli infektsiyalar, immunitet tizimining zaiflashuvi, shamollash va irsiy moyillik kabi omillar bilan bog'liq. Kasallikning keng tarqalganligi va og'ir asoratlarga olib kelishi uning dolzarbligini belgilaydi. Shu bois, yuz nervi kasalliklarining kelib chiqish sabablarini chuqur o'rganish va samarali profilaktik choralarni ishlab chiqish zamonaviy nevrologiyaning eng muhim vazifalaridan biridir. Ushbu kirish bo'limida tadqiqotning asosiy maqsadi – yuz nervi patologiyalarining etiopatogenezini tahlil qilish va ularning oldini olishning ilmiy asoslangan usullarini taklif etishdir.

Asosiy qism

Yuz nervi kasalliklarining kelib chiqish sabablarini tahlil qilish va ularning oldini olish choralarini ishlab chiqish ushbu tadqiqotning asosiy maqsadidir. Tadqiqotning uslubi tizimli tahlil va nazariy sintezga asoslanadi. Ma'lumotlarni yig'ish uchun ilmiy adabiyotlar, jumladan, nevrologiya, infeksiyon kasalliklar va immunologiya sohasidagi nashrlar, shuningdek, klinik ko'rsatmalar va statistik hisobotlar o'rganildi. Tanlangan manbalar etiologik omillarni, patogenetik mexanizmlarni va profilaktik strategiyalarni qamrab oladi. Tahlil jarayonida ma'lumotlar sabab-oqibat munosabatlari, omillarning nisbiy ahamiyati va profilaktika usullarining samaradorligi nuqtai nazaridan guruhlandi va qiyosiy baholandi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yuz nervi patologiyalarining rivojlanishi bir qator omillarning murakkab o'zaro ta'siriga bog'liq. Etiologik omillar ichida virusli infeksiyalar, xususan, herpes simplex virusi (HSV) birinchi turi, eng keng tarqalgan va ilmiy jihatdan tasdiqlangan sabab hisoblanadi. Virusning faollashuvi nerv tolalarida yallig'lanish va shish reaksiyasini keltirib chiqaradi, bu esa nervning siqilishiga va funksiyasining buzilishiga olib keladi. Ikkinchi muhim omil sifatida o'tkir respirator virusli infeksiyalar, shamollash (gipotermiya) va immunitet tizimining holati ajralib turadi. Gipotermiya mahalliy qon aylanishining buzilishiga sabab bo'lib, nerv to'qimalarining zaiflashuviga va infeksiyaga qarshi himoyaning pasayishiga olib keladi. Shu bilan birga, metabolik buzilishlar, masalan, qandli diabet, ham asosiy risk omili sifatida namoyon bo'ladi, chunki bu holat mikrotsirkulyatsiyaning yomonlashishi va to'qimalarning regeneratsiya qobiliyatining pasayishi bilan bog'liq.

Profilaktik choralarni tahlil qilish natijasida ularni ikki asosiy yo'nalishga: birlamchi va ikkilamchi profilaktikaga bo'lish mumkinligi aniqlandi. Birlamchi profilaktika sog'lom odamlarda kasallikning paydo bo'lishining oldini olishga qaratilgan. Bunga quyidagi choralar kiradi: infeksiyon kasalliklarning, ayniqsa virusli infeksiyalarning o'z vaqtida va to'liq davolanishi; immunitet tizimini tabiiy usullar (muvozanatlangan ovqatlanish, muntazam jismoniy faoliyat, stressni boshqarish) va zarur hollarda immunomodulyatorlar yordamida mustahkamlash; gipotermiyadan, ayniqsa yuz va bo'yin sohasidan, ehtiyotkorlik bilan saqlanish. Ikkilamchi profilaktika esa kasallikdan keyin relapslarning oldini olish yoki asoratlarning rivojlanishini kamaytirishdan iborat. Bunda asosiy ahamiyat davolashning to'g'ri rejasiga, jismoniy terapiya va rehabilitatsiya choralariga, shuningdek, metabolik holatni (qand darajasini) nazorat qilishga qaratiladi.

Xulosa qilib aytish mumkinki, yuz nervi kasalliklarining oldini olish samarali bo'lishi uchun u kompleks yondashuvni talab qiladi. Bu yondashuvda etiologik omillarni bartaraf etish, immunitetni kuchaytirish va noqulay tashqi omillarning ta'sirini cheklash bir-birini to'ldiradi. Klinik amaliyotda ushbu choralarni individual holatni hisobga olgan holda qo'llash, kasallikning og'irligi va relapslar chastotasini sezilarli darajada kamaytirish

imkonini beradi. Kelgusida profilaktik strategiyalarni takomillashtirish, aholi orasida sog'lom turmush tarzi haqida ma'lumotlilik darajasini oshirish va risk guruhidagi shaxslarni aniq aniqlash bo'yicha tadqiqotlar olib borish zarur.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yuz nervi kasalliklarining rivojlanishi virusli infeksiyalar, gipotermiya va immunitet zaifligi kabi omillarning murakkab ta'siriga bog'liq. Kasallikning oldini olish uchun birlamchi va ikkilamchi profilaktikani o'z ichiga olgan kompleks yondashuv zarur. Birlamchi profilaktika infeksiyalarni davolash, immunitetni mustahkamlash va gipotermiyadan saqlanishni, ikkilamchi profilaktika esa to'g'ri rehabilitatsiya va metabolik holatni nazorat qilishni o'z ichiga oladi. Ushbu choralarni amalda qo'llash kasallikning og'irligi va takrorlanish xavfini kamaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Aliyev R.N. Nevrologik kasalliklar klinikasi. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti; 2018.
2. Karimova S.T. Periferik nerv sistemasi patologiyalari. Toshkent: Fan va texnologiya; 2020.
3. World Health Organization. Facial Nerve Disorders: Primary Care Guide. Geneva: WHO Press; 2019.
4. Khamidov J.A. Infekcion nevrologiya asoslari. O'zbekiston tibbiyot jurnali. 2021;4(2):45-51.
5. Kim L.V. Reabilitatsiya va fizioterapiya usullari. Markaziy klinik qo'llanma. Toshkent: Markaziy klinika; 2022.

